

محور های سخنرانی معاون آموزشی

در نشست مسئولان موسسه های آموزش عالی غیر دولتی غیر انتفاعی

اصفهان ، دانشگاه غیر دولتی غیر انتفاعی شیخ بهایی ، سوم مرداد ماه ۱۳۸۶

بسم الله الرحمن الرحيم و به نستعين

انه خير ناصر و معين

۱- با سلام به ارواح طيبه شهدا و با درود به روان پاک امام راحل بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران و آرزوی سلامتی و طول عمر برای مقام معظم رهبری عرایضم را آغاز می کنم.

۲- در ایام پرفیض ماه رجب قرار داریم . برای همه شما عزیزان سبقت درکسب فیض در این ماه مبارک را آرزو دارم و ولادت حضرت امام محمد تقی (جواد الائمه) علیه السلام و ولادت با سعادت مولی الموحدين حضرت علی بن ابی طالب علیه السلام را به تمامی عزیزان شرکت کننده در این نشست تبریک می گویم. از خداوند قادر متعال خواستارم که ما را در عمل به وظیفه ، دنباله روی امامان بزرگوار قرار دهد، انشاءاله

۳- از اینکه فرصتی فراهم آمد تا در جمع مسئولین موسسات آموزش عالی غیر دولتی - غیر انتفاعی حضور داشته باشم ، بسیار خوشحالم و از این بابت خصوصاً باید از جناب دکتر عامری سپاسگزاری کنم که با تاکیدي که بر عملیاتی شدن هرچه سریعتر

جریان نظارت و ارزیابی در دانشگاهها و موسسات آموزش عالی کشور دارند ، راه وصول به این نشست را از طریق برگزاری کارگاه آموزشی ارزیابی و تضمین کیفیت هموار کردند. همچنین لازم می دانم از جناب آقای دکتر بازرگان و همکاران ایشان نیز به جهت قبول زحمت برای تهیه محتوای برگزاری اثر بخش این کارگاه صمیمانه سپاسگزاری کنم. امیدوارم با تکیه بر دانش و همت این بزرگواران و استمرار خواسته و نیاز وزارت، برگزاری این کارگاهها تداوم و توسعه یابد و راه ارزیابی و تضمین کیفیت آموزش عالی کشور را هموار سازد.

میزبانی این نشست را دانشگاه غیر دولتی - غیر انتفاعی شیخ بهایی بر عهده گرفته است. از این بابت از جناب آقای دکتر زعفرانی و همه همکاران ایشان سپاسگزاری می کنم و پیشاپیش به همه این بزرگواران خسته نباشید می گویم .

۴- محور نشست امروز ارزیابی و تضمین کیفیت آموزش عالی است . با اینهمه من بنا ندارم در صحبت های خود به این مهم بپردازم . زیرا اولاً جایگاه من همانند همه شرکت کنندگان در نشست ، موضع شنیدن، تعامل کردن و یادگیری است و ثانیاً علیرغم فرصت محدود، حرف های زیادی در باب سیاستها ، برنامه ها و باید ها و نباید های آموزش عالی غیر دولتی - غیر انتفاعی دارم که مخاطب انحصاری این صحبت ها شرکت

کنندگان در این نشست هستند و برای من بواقع این نگرانی وجود دارد که اگر در این نشست به طرح مطالب مورد نظر خود - که اطلاع نسبت به آنها در شکل گیری ، توسعه و ارتقا ء کیفیت موسسات آموزش عالی غیر دولتی - غیر انتفاعی می تواند موثر باشد- موفق نشوم، در کوتاه مدت، فرصت دیگری را برای حضور در این جمع نخواهم داشت.

با اینهمه اجمالاً به این نکته اشاره می کنم که برنامه ریزی و ارزشیابی در نظام آموزش عالی از جمله وظایف مدیران دانشگاهی است. زیرا به کمک ارزشیابی است که مدیران می توانند از میزان اثر بخشی برنامه، نقاط قوت و ضعف و تطابق برنامه با استانداردهای مورد نظر مطلع شوند و بر اثر آن نسبت به اصلاح مسیر و تعدیل شیوه ها و روش ها برای حصول به نتایج مورد نظر اقدام کنند. بنابراین استقرار نظام تضمین کیفیت آموزش عالی در درجه اول مستلزم برقراری و ساماندهی نظام ارزیابی و ارزشیابی است که دستیابی به این هدف، خود به فراهم آمدن لوازم و شرایطی موکول و مبتنی است. از جمله استقرار نظام ارزیابی در شرایطی معنی دار است که شایسته سالاری در اداره امور حاکم باشد و آحاد مدیران و مسئولان در حدود اختیارات خود مسئولیت پذیر و پاسخگو باشند. و الا ارزیابی در محیط تعارف و رودربایستی و عدم التزام و پایبندی مسئولان به پاسخگویی با

مقاومت های فردی، گروهی و اجتماعی روبرو خواهد بود و از آن جز لفظی بی محتوا و کالبدی بی روح باقی نخواهد ماند.

صریح تر بگویم که به اعتقاد من با تدوین، تصویب و ابلاغ آیین نامه و دستور العمل تشکیل و نحوه فعالیت شورای نظارت و ارزیابی آموزش عالی، ارزیابی آموزش عالی محقق نمی شود؛ به عبارت دیگر این اقدام از نوع اقدام لازم است ، اما آنچه به کفایت موضوع می انجامد ، بستر سازی، فرهنگ سازی و جامعه پذیری برای نهادینه کردن ارزیابی به عنوان شرط لازم تصمیم گیری در زندگی فردی و اجتماعی است که تحقق آن ، البته به عزم ملی ، آموزش مداوم و مستمر ، حوصله و پشتکار ، صبوری و پایداری نیازمند است.

بررسی اجمالی تاریخچه نظارت و ارزیابی در آموزش عالی ایران تاییدی بر این مدعا است. در حقیقت ارزیابی آموزش عالی در ایران از دو دهه قبل (سال ۱۳۶۵) با تاسیس دفتر نظارت و سنجش در وزارت فرهنگ و آموزش عالی رسماً مورد توجه قرار گرفت و طولی نکشید که تشکیلات مذکور به دفتر نظارت و ارزیابی آموزش عالی تغییر نام داد و متعاقب آن با تشکیل شورای نظارت و ارزیابی، ایجاد دفاتر نظارت و ارزیابی در دانشگاهها و موسسه های آموزش عالی مورد توصیه و تاکید قرار گرفت. با اینهمه با گذشت دو دهه از فعالیت دفاتر نظارت و ارزیابی در ستاد

و دانشگاهها و عیبرغم ابراز علاقه و احساس نیاز مدیران ستادی و دانشگاهی به انجام ارزیابی ، اقدام موثر و قابل اعتنایی در این زمینه صورت نگرفت ، بلکه نظارت و ارزیابی آموزش عالی معمولاً در اعزام هیات های پراکنده و غالباً سازمان نایافته به بعضی از دانشگاهها و موسسه های آموزش عالی خلاصه می شد که کم و کیف هیات های اعزامی نیز با امکانات اعتباری وزارت پیوندی وثیق داشت ضمن اینکه در همه حال از ارزیابی منفعلانه و غیر مستقیم از عملکرد دانشگاهها و موسسات آموزش عالی توسط دفتر نظارت و ارزیابی وزارت متبوع ، مبتنی بر مراجعات، درخواست ها و دادخواستهای دانشجویان ، اعضای هیات علمی و سایر ذینفعان می توانست انجام شود. که آن هم البته بیشتر جنبه موردی داشت و احیاناً قابل تعمیم به کل مجموعه نبود. آسیب شناسی اجمالی فرایند نظارت و ارزیابی آموزش عالی طی دو دهه گذشته نشان می دهد که هیچگاه برنامه جامع ارزیابی با هدف بهبود و ارتقای نظام آموزش عالی کشور تدوین نشده است، بلکه برنامه های مورد عمل غالباً جزئی نگر و در صدد رفع مشکلات آنی بود. مهمتر اینکه برنامه های مورد نظر به صورت اقتضائی و موردی به اجرا گذاشته می شد استمرار و تداوم نداشت. علاوه بر این هیات های اعزامی لزوماً از دانش تخصصی و یا دستور العمل های مشخصی برای اعمال نظارت و یا ارزیابی برخوردار نبودند و نهایت اینکه

گزارش های تهیه شده به دلایل مختلف به ندرت توسط مدیران ارشد محل اعتنا قرار می گرفت و در تصمیم گیری های کمتر منشاء آثار بود.

با اینهمه به نظر می رسد نظارت و ارزیابی آموزش عالی ایران در سومین دهه حیات خود از سازوکارهای مناسب تری نسبت به دو دهه گذشته برخوردار است، بخصوص که تجارب گذشته به درستی می تواند چراغ راه آینده باشد؛ و اینکه اجرای طرح نظارت و ارزیابی، علاوه بر نو آوری های ساختاری، با آموزش و اجرای کارگاههای آموزشی شروع شده است را باید به فال نیک گرفت. ضمن اینکه امروزه شرایط جهانی و ملی، استقرار نظام ارزیابی و تضمین کیفیت در همه حوزه ها، بخصوص در حوزه آموزش عالی را اجتناب ناپذیر می سازد و امید آنکه طرح جدید نظارت و ارزیابی با همت و همکاری همه دانشگاهها و موسسه های آموزش عالی اعم از دولتی و غیر دولتی به اهدافی که برای آن پیش بینی شده است دست یابد.

۴- اما در باب موسسه های آموزش عالی غیر دولتی - غیر انتفاعی

طرح چند نکته را ضروری می دانم:

۱-۵- همانطور که در جریان هستیید طی سالهای اخیر آموزش عالی غیر دولتی - غیر انتفاعی توسعه قابل توجهی یافته است. به طوری که در حال حاضر ۱۷۰ موسسه آموزش عالی غیر دولتی - غیر

انتفاعی در کشور دارای مجوز فعالیت هستند. فعالیت این مجموعه در کنار متجاوز از ۹۰۰ دانشگاه و موسسه آموزش عالی دولتی، واحد های دانشگاهی دانشگاه آزاد اسلامی، مراکز آموزشی دانشگاه پیام نور و دانشگاه جامع علمی کاربردی، دسترسی به آموزش عالی را تا آن حد افزایش داده است که طی چند سال آینده ظرفیت پذیرش دانشجو در دانشگاهها و موسسات آموزش عالی کشور با تقاضا در وجه کلان برابری می کند و یا احياناً از آن پیشی می گیرد. رسیدن به این حد از کمیت، کند کردن سرعت رشد کمی و توجه بیشتر به کیفیت را ایجاب می کند، که این توجه بخصوص در آموزش عالی غیر دولتی به صورت مضاعف اعمال خواهد شد. بنابراین انتظار می رود که موسسه های آموزش عالی غیر دولتی - غیر انتفاعی طراحی سازو کارهای ارتقای کیفیت آموزش را وجه همت خود قرار دهند. زیرا توسعه اینگونه موسسات بسته به سطح کیفی آنها انجام می شود.

۲-۵- با توجه به اینکه آموزش عالی کشور در مقاطع کاردانی، کارشناسی به زودی به حد اشباع می رسد، بنابراین عملاً رقابت دانشگاهها و موسسه های آموزش عالی کشور در آینده ای نه چندان دور محدود و معطوف به دوره های تحصیلات تکمیلی است. بنابراین موسسات آموزش عالی غیر دولتی - غیر انتفاعی در برنامه ریزی های خود باید به این نکته توجه کنند و از هم اکنون

زمینه را برای ارتقاء عمودی رشته های موجود و یا برنامه ریزی برای تاسیس رشته های راهبردی ، جدید و میان رشته ای فراهم سازند. زیرا با توجه به افزایش ظرفیت های پذیرش از یک سو و کاهش تدریجی تقاضا از سوی دیگر، شانس ماندگاری برای آن دسته از موسسات است که به جای کوشش در جهت افزودن رشته های موجود و کم طرفدار اولاً توجه خود را به زمینه های تخصصی مشخصی معطوف کنند و ثانیاً راهبرد توسعه تحصیلات تکمیلی را در پیش گیرند. در این خصوص ایجاد موسسه های آموزش عالی تخصصی در یک زمینه محدود و مشخص مورد تاکید است. در اینجا بیان این نکته را لازم می دانم که از منظر کیفیت، برای موسسه های آموزش عالی غیر دولتی - غیر انتفاعی هیچ گونه محدودیتی برای ارتقاء به جایگاه یک دانشگاه تخصصی یا حتی یک دانشگاه جامع وجود ندارد. با اینحال این ارتقا باید گام به گام، مرحله به مرحله و مبتنی بر استقرار زیر ساخت های کیفی لازم انجام شود.

۳-۵- استقرار ساختارهای قانونی در موسسه های آموزش عالی شرط لازم برای دریافت و بررسی درخواست های توسعه ای آنها است. بنابراین برعهده این موسسات است که تشکیل هیات امناء و انتصاب رئیس قانونی موسسه را دنبال کنند و در صورت تاخیر در دریافت پاسخ، اجابت درخواست خود را از مراجع ذیربط پیگیری

کنند. در غیر این صورت هیچگونه درخواست جدیدی از سوی موسسه فاقد هیات امنای یا رئیس قانونی پذیرفته نخواهد شد. بلکه این امکان وجود دارد که مسامحه در این موارد حتی به توقف رشته های مصوب و در حال اجرا نیز بینجامد. این محدودیت البته برای موسساتی که از این به بعد تاسیس می شوند با سخت گیری بیشتری اعمال می شود تا آنجا که تا استقرار ساختار قانونی اجازه پذیرش دانشجو به اینگونه موسسات داده نخواهد شد.

۴-۵- با توجه به حساسیت های اجتماعی خاص معطوف به موسسه های آموزش عالی غیر دولتی - غیر انتفاعی، توجه ویژه این موسسه ها به مسائل فرهنگی و اجتماعی دانشجویان مورد تاکید است. در این خصوص البته هماهنگی هایی با نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها نیز صورت گرفته است تا در این زمینه همکاری و مساعدت لازم را با موسسات، معمول دارند. با اینهمه در اساس، انجام این مهم از جمله مسئولیت های مدیران موسسات آموزش عالی است، که باید نسبت به اجرای دقیق آن اهتمام کنند.

۵-۵- سخن آخر اینکه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری توسعه کمی و کیفی موسسات آموزش عالی غیر دولتی - غیر انتفاعی را گام مهمی در جهت تحقق اصل ۴۴ قانون اساسی تلقی می کند و خود را به حمایت از آنها و به حل مشکلاتشان موظف می داند، اما

این حمایت و مساعدت طبیعتاً محدود به سالهای اولیه تاسیس و نوزادی است والا در مراحل بعدی، این بر عهده موسسات است که با برنامه ریزی های دقیق و اتخاذ تدابیر لازم زمنیه را برای توسعه کمی و کیفی موسسات بی نیاز از کمک حوزه ستادی فراهم آورند.

والسلام علیکم و

رحمه ا... و برکاته